

SCENARIUSZ ZAJĘĆ KOŁA NAUKOWEGO HUMANISTYCZNEGO

prowadzonego w ramach projektu *Uczeń OnLine*

1. Autor: mgr Justyna Kucharzak
2. Grupa docelowa: UOH Adamów LO
3. Liczba godzin: 2
4. Temat zajęć: **Dlaczego w życiu trzeba iść? Fascynująca podróż w twórczość Herberta**
5. Cele zajęć:
 - analiza wybranych utworów - obraz świata i człowieka w utworach Herberta, uwrażliwienie na piękno słowa poetyckiego,
 - kształtowanie umiejętności wnikliwej lektury tekstu,
6. Metody i techniki pracy:
 - praca zbiorowa, praca w grupach,
 - rozmowa nauczająca, „burza mózgów”, elementy dyskusji, drama, mapa mentalna, hipoteza interpretacyjna, bycie w roli, przekład intersemiotyczny.
7. Materiały dydaktyczne:
 - Tomiki poezji Herberta,
 - „Mitologia” J. Parandowskiego – fr. mitu o Tezeuszu,
 - „Słownik symboli”,
 - „Potęga smaku” – cz. II pakietu multimedialnego,
 - telewizor, magnetowid, papier, kolorowe flamastry i kredki, węgiel rysunkowy, kreda.
8. Literatura:
 - B. Przymuszała: *Ciało jako problem filozoficzny w poezji Herberta*. W: „Polonistyka” nr 7/404/2003.
 - J. Brzozowski: *„Pan Cogito” Zbigniewa Herberta*. Warszawa 1991.
 - J. Łukasiewicz: *Poezja Zbigniewa Herberta*. BAL, Warszawa 1995.
 - J. Pyszny, A. Zawada: *Literatura XX wieku*. Wrocław 1999.
 - J. Siedlecka: *Pan od poezji*. Warszawa 2002.
 - *Potęga Smaku*. Pakiet multimedialny wraz z poradnikiem. Scenariusz A. Pawłowicz, teksty poradnika D. Opacka-Walasek. Warszawa 1997.
 - S. Barańczak: *Uciekinier z Utopii. O poezji Zbigniewa Herberta*. Wrocław 1994.
 - S. Falkowski, P. Stępień: *Żyrafa, czyli po co i jak czytać poetów współczesnych*. Warszawa 2000.
 - *Szkolny słownik literatury polskiej XX wieku*. Red. M. Pytasz. Katowice 2000.oraz liczne strony internetowe poświęcone poecie
9. Przebieg zajęć:
 - A. **Poezja Herberta - fascynacje.**
 - Przypomnienie tematyki zajęć,
 - Przywołanie sylwetki poety, jaka wyłoniła się filmu, określenie kręgów tematycznych jego utworów:

- a. kultura śródziemnomorska – grecko-rzymska (Apollo i Marsjasz, Nike, która się waha..., O, Troi), Judeo-chrześcijańska (U wrót doliny, Domysły na temat Barabasa, Rozmyślenia Pana Cogito o odkupieniu, Madonna z lwem)
 - b. arcydzieła literackie (Tren Fortynbrasa),
 - c. historia jako siła niszcząca (Pan Cogito o potrzebie ścisłości, Nike, która się waha..., Pan od Biologii)
 - d. Sztuka i jej rola w życiu człowieka (Apollo i Marsjasz, Trzy głosy o realizmie, Pieśń o bębnie, Dlaczego klasycy),
- Uzupełnienie listy utworami, które zwróciły uwagę uczniów zamieszczonymi w przyniesionych tomikach,
 - Opisanie wyłaniającego się z nich obrazu twórczości Herberta:

Twórczość...

- mająca poczucie zakorzenienia,
- dowodząca ciągłości dziejów świata i człowieka,
- pokazująca uniwersalny sens egzystencji ludzkiej,
- pokazująca istnienie ponadczasowych wartości etycznych zagrożonych i rozmytych we współczesnym świecie
- ukazująca postawy moralnie niejednoznaczne,
- demitologizująca,
- będąca historiozoficzną parabolą,
- często ironiczna.

- Próba określenia wyłonionego obrazu.

Wniosek, który niewątpliwie się pojawi, to myśl, iż nie jest to coś łatwego i prostego do zrozumienia, że wymaga od swego odbiorcy zaangażowania, niemal empatii i dużej kultury humanistycznej.

B. Wybór utworów do analizy

- a. Odczytanie utworów wybranych przez uczniów w trakcie lektury tekstów w domu,
- b. Dyskusja i wybór tekstów uznanych przez uczniów za najbardziej frapujące, wymagające wspólnego namysłu.

C. Analiza tekstów.

„Historia Minotaura”, mit o Tezeuszu wg J. Parandowskiego.

- a. Odczytanie utworu Zbigniewa Herberta oraz przypomnienie mitu greckiego opowiadającego historię Minotaura.
- b. Porównanie przedstawionych postaci:

	Mit	Poeta
Minotaur	- potwór, pół-byk, pół-człowiek,	- prawdziwy syn króla

	(człowiek z głową byka), - zamknięty w labiryncie kreteńskim zbudowanym tak, by kto raz do niego wejście nie potrafił już z niego wyjść, - co roku rzucano mu na pożarcie siedem dziewcząt i siedmiu chłopców z Aten,	Mínosa, - zdrowy chłopak, ale urodził się z nienaturalnie dużą głową, co poczytano za znak przyszłej mądrości, - ogólnie „matołek” – niezbyt mądry, melancholijny, - błąkał się po labiryncie, który miał nauczyć go zasad poprawnego myślenia,
Tezeusz	- heros grecki, - jego ojciec był władcą Aten, - pokonał w straszliwej walce potwora, - wyszedł z labiryntu dzięki cudownej nici otrzymanej od zakochanej w nim królowny Ariadny,	- sprowadzony przez króla, by „pozbyć się zakały rodu”, - zręczny morderca, - zabił Minotaura (chłopak nie miał szans)

c. Określenie wniosków płynących ze wskazanych różnic:

- Zupełne odwrócenie ról potwór-wybawca/człowiek,
- Sprowadzenie historii mitologicznej do „wymiarów” ludzkich – zdarzają się dzieci z dużymi głowami, a z głowami byków raczej nie.
- Demitologizacja historii Minotaura.

d. Wprowadzenie interpretacji mitu N. Gravesa (podręcznik str. 26).

- Mit jako historia państwa kreteńskiego,
- Połączenie trzech mitów z jednym zdarzeniem
- Wskazanie możliwości fantazji ludzkiej (wielość wersji i ich różnorodność)

e. Określenie stosunku do mitologii Herberta i Gravesa.

- Herbert – odszukuje „ludzki” aspekt historii mitologicznej,
- Graves – łączy mit z prawdziwą historią Grecji jako jej transformację literacką.

f. Odczytanie hasła labirynt ze „Słownika symboli”. Określenie, do którego znaczenia odwołuje się poeta. (labirynt – niepotrzebny elementarz (po śmierci księcia), życie jako labirynt)

g. Wskazanie elementów ironii w tekście:

- komentarze autora wyróżnione myślnikami, co nadaje tekstowi charakter snutej opowieści:
np. „wbrew późniejszym plotkom” był autentycznym synem..., duża głowa poczytana za znak mądrości, nadszarpnięty autorytet kapłanów przez odkrycie koła, Dedal jako twórca „głośnego kierunku architektury pedagogicznej”, ect.

- b. nastrój komentarzy zmienia się wraz z rozwojem sytuacji – od budzących uśmiech do smutku.
- h. Przekład dramowy obrazu literackiego
- Wskazanie elementów najbardziej przemawiających do wyobraźni.
 - Odtworzenie sytuacji walki i śmierci Minotaura w micie greckim i w opowieści Herberta.

„Apollo i Marsjasz”

- a. Przypomnienie historii Marsjasza – syrena z orszaku Dionizosa, który wyzwiał na pojedynek boga muzyki Apolla.
- b. Odczytanie utworu ze zwróceniem uwagi na sposób przedstawienia mitu,
- demitologizacja,
 - brutalność opisu cierpień,
 - ostatni moment – ukaranie pokonanego,
 - brak reakcji boga, ale reakcja otoczenia,
 - dlaczego to jest „właściwy” pojedynek?
- c. Ponowne odczytanie wiersza, na wszelkie wyrazy i zwroty związane z dźwiękiem, choć niekoniecznie z muzyką:
- Wydawane przez Apolla,
 - słuch absolutny,
 - dreszcz obrzydzenia, czyści instrument,
 - Wydawane przez Marsjasza
 - ogromna skala,
 - krzyczy tak, że „wypoczywa w cieniu tego krzyku”,
 - tylko z pozoru głos jest monotony,
 - A, A z dodatkiem rdzy,
 - opowiada,
 - do chóru,
 - wycie,
 - Wydawane przez otoczenie/ reakcja otoczenia,
 - upada skamieniały słowik,
 - drzewo siwe, zupełnie,
- d. Zwrócenie uwagi na sposób opisywania boga i syrena:

Marsjasz

- dokładnie obdarty ze skóry, ma wysokie uszy, wydać wszystkie jego wnętrzności (poświęcona jest temu wyodrębniona graficznie strofoida), wycie – może powstanie muzyczność niego nowa gałąź sztuki konkretnej.

Apollo

- wstrząsany dreszczem oburzenia czyści swój instrument (co powtarza się dwukrotnie), jest zwycięzcą (wiadome było to od początku), odchodzi, gdy nie wytrzymują jego nerwy muzyczność tworzyw sztucznych, wydaje się obojętny.

- Próba sformułowania wniosku podsumowującego dotychczasowe rozważanie:

Utwór przedstawia zakończenie historii Marsjasza i jemu poświęcona jest większa jego część (w sensie materialnym). Opisany jest on również w sposób maksymalnie podkreślający jego fizyczność i cielesność, tworzący istną kakofonię człowieczeństwa, w odróżnieniu od Apolla „o nerwach z tworzyw sztucznych”. Marsjasz jest kimś konkretnym i ludzkim w swym byciu i cierpieniu – jest butny i dumny (wyzywa boga), odczuwa swą klęskę zarówno fizycznie jak psychicznie. Apollo jest zimny i obojętny, sztuczny niczym lalka – piękna, lecz pozbawiona uczuć, patrzy na otoczenie kierując się kategoriami estetycznymi.

e. Próba dalszej analizy metodą hipotezy interpretacyjnej.

- O czym ponad to jest ten utwór? (pozwalamy uczniom na wszelkie możliwe domysły i pomysły interpretacyjne. Staramy się jednakże naprowadzić ich na odpowiedni trop).
- Jeśli zatem uznamy tych dwóch bohaterów za dwa symbole sztuki (wszak obaj się nią zajmują), czym różni się sztuka Apolla od sztuki Marsjasza?

Apollo	Marsjasz
Sztuka oficjalna, zawsze wygrywa, ponieważ jest uznana za klasykę, wzór, nastawiona na przeżycie czysto estetyczne, piękna, lecz często sztuczna, „niehumanitarna”, pozbawiona uczuć, nie praktyczna (niekonkretna), sztuka dla sztuki,	Sztuka „konkretna”, skierowana do odbiorcy, przeżywająca, ale brutalna, zrywająca z przyjętymi kanonami, związana z cielesnością człowieka, jego sposobem życia i przeżywania

f. Interpretacja budowy utworu

- Co podkreśla przyjęty przez Herberta sposób ukształtowania tekstu?
- Dlaczego A zostało zapisane w taki sposób?
- Jak wyglądałby utwór zapisany jako proza?
- Które elementy wiersza uznałobyście za ironiczne?

g. Dyskusja nt. wartości przesłania utworu (rozumienia sztuki) oraz sposobu jej przedstawienia.

h. Zwrócenie uwagi na plastyczność przekazu i próba jej odtworzenia.

„Przesłanie Pana Cogito”

a. Krótka prelekcja nauczyciela dotycząca wydanego w 1974 roku tomu „Pan Cogito”,

b. Oglądanie filmu „Potęga smaku” cz. III, ze zwróceniem uwagi na:

- sposób istnienia bohatera lirycznego Herberta,
- konteksty filozoficzne, w których zakorzeniona jest postać Pana Myślenie,

c. próba charakterystyki Pana Cogito na podstawie dokumentu:

- niejednolita, rozdartą wewnątrznie natura,
- poszukuje pewników, własnej tożsamości,
- domaga się konfrontacji doświadczeń,
- jest otwarty na wszystkie zjawiska i problemy dotyczące człowieka,
- przeprowadza rewizję wartości,
- obala utarte stereotypowe „Prawdy”,
- przeciwstawia się zakłamaniu,
- ect.

d. Interpretacja tytułu wiersza:

- Przesłanie – wniosek, konkluzja, myśl,
- Pana – kogoś, człowieka płci męskiej,
- Cogito – łąc. Myślę (od Kartezjusza Myślę, więc jestem – myślenie decyduje o tym, że jestem i kim jestem)

Wniosek – jest to próba przekazania swojego myślenia o czymś (o świecie), przez kogoś świadomego demiurgicznej mocy myśli.

e. Odczytanie utworu – najpierw przez nauczyciela, następnie cicho przez uczniów. Nauczyciel prosi o głośną lekturę tekstu jako przemówienia.

f. Dyskusja nad tekstem:

- Jaka rolę odgrywają w utworze formy trybu rozkazującego?
- Kto jest adresatem? Do kogo zwraca się podmiot liryczny?
- Kim są dla podmiotu lirycznego bohaterowie z przeszłości: Gilgamesz, Hektor, Rolad?
- Jak należy się zachowywać?
- Jaki powinien być cel adresata tych słów?
- Czym jest jego życie? Czym jest życie każdego człowieka?
- Jakie jest przesłanie utworu?

g. Określenie dwoistości postępowania – dwóch dróg: zalecanej i pogardzanej;

h. Analiza użycia czasownika „iść”

- Idź – nakaz przemieszczania się, zmiany otoczenia, poruszania się w czasie i przestrzeni, najstarszy sposób podróżowania,
- Topos życia jako drogi, którą musimy przebyć. Forma podróżowania zależy tylko od nas samych, o czym mówi Herbert.
- Utwór zaczyna i kończy się nakazem: idź – jest on jakby klauzulą łączącą wiersz w spójną całość.

i. Wygłoszenie „Przesłania...” przez uczniów.

„*Staj się Panem Cogito i wygłoś swoje przesłanie kierując je do wybranej osoby.*”

j. Dyskusja: Który fragment najbardziej jest ważny dla mnie jako człowieka? Który najbardziej mnie poruszył?

k. Przekład intersemiotyczny – przetworzenie utworu w plakat, który odtwarzałby atmosferę wiersza.

D. Refleksja – kręgi zainteresowań poety a odkrywanie jego twórczości.

a. Dyskusja nt. pisarstwa Herberta:

- Ocena twórczości Herberta,
- Jego miejsce w literaturze polskiej i w gronie autorytetów moralnych,
- Nadwrażliwość na cierpienie,
- Umiejętność spojrzenia w inne byty cierpiące,
- Zakorzenie w tradycji, sztuce.

b. Przywołanie uczuć, jakie wzbudzają utwory poety.

- smutek,
- zamyślenie,
- nostalgia,
- refleksyjność.
- żal,

c. Ocena uczniów dotycząca poznanych utworów.

10. Spostrzeżenia po realizacji:

Zajęcia stanowią cykl spotkań z Poetą i jego twórczością. Zachowanie takiej formy daje poczucie swobody zarówno uczniom – nie jest to typowa lekcja, można nieskrępowanie pytać i odpowiadać, jak również nauczycielowi, gdyż pozwala kształtować zajęcia zgodnie z zainteresowaniami uczestników. Część dotycząca analizy tekstów może być dowolnie wydłużona, lecz warto urozmaicić ją decydując się na metody aktywizujące oraz pracę z komputerem.

Oświadczam, że scenariusz zajęć nie narusza praw autorskich osób trzecich.

Czytelny podpis

